

KERKENBELEIDSPLAN VLETEREN

JANUARI 2018

INHOUDSTAFEL

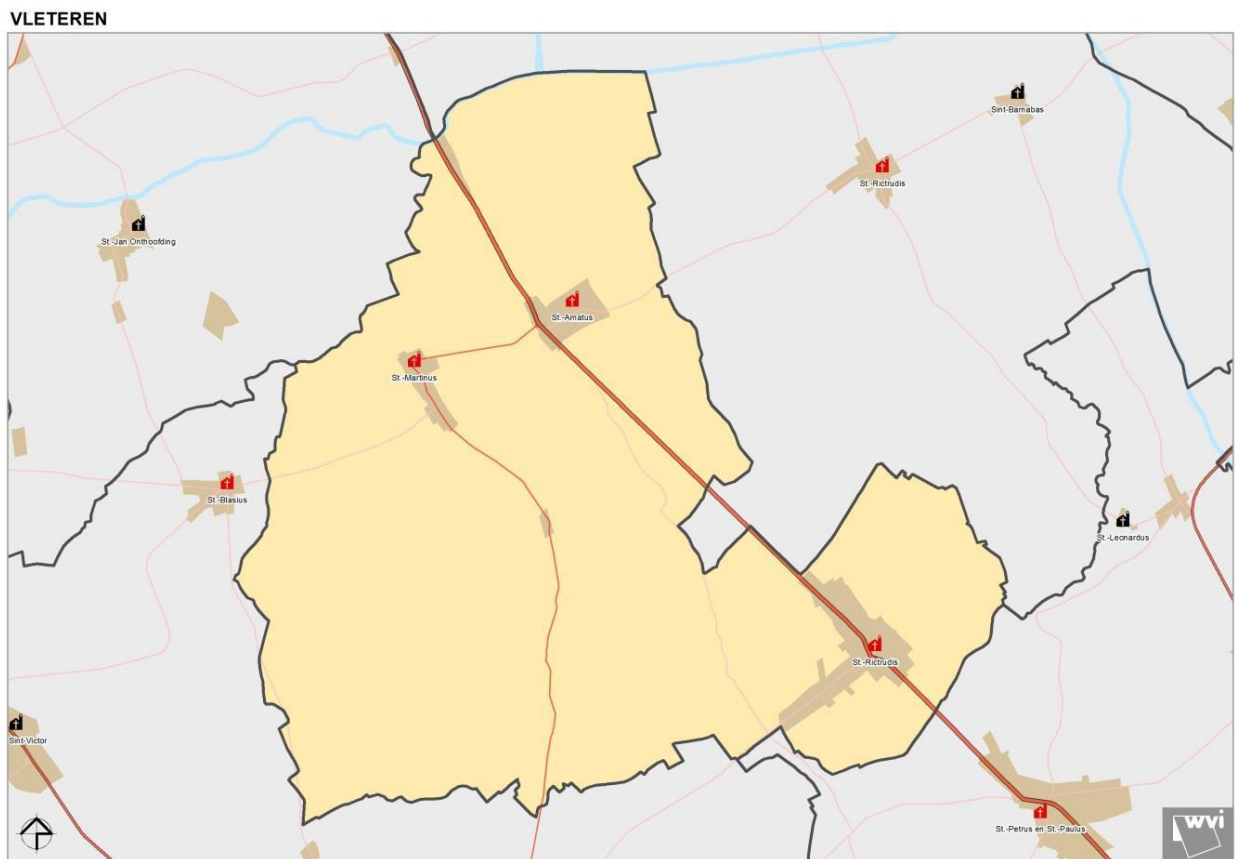
1. SITUERING KERKGEBOUWEN	2
2. FICHE PER KERKGEBOUW.....	4
2.1. Sint-Amatuskerk in Oostvleteren	4
2.1.1. Identificatie	4
2.1.2. Beschrijving.....	4
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	7
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	9
2.2. Sint-Martinuskerk in Wesvleteren.....	10
2.2.1. Identificatie	10
2.2.2. Beschrijving.....	10
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	14
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	15
2.3. Sint-Rictrudiskerk in Woesten	16
2.3.1. Identificatie	16
2.3.2. Beschrijving.....	16
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	19
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	20
3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	21
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	21
3.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	25
BESLUIT.....	26

I. SITUERING KERKGEBOUWEN

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Vleteren:

- Sint-Amatuskerk, Oostvleterendorp, 8640 Oostvleteren
- Sint-Martinuskerk, Westvleterendorp, 8640 Westvleteren
- Sint-Rictrudiskerk, Woestendorp, 8640 Woesten

Dus één kerk per deelgemeente. Kerken liggen op korte afstand van elkaar.

De 3 kerken zijn beschermd als monument

- Sint-Amatus in Oostvleteren (M) (1970): beschermd monument met orgel en lindenrij kerkhof
- Sint-Martinuskerk te Westvleteren (M) (1183): beschermd monument met orgel
- Sint-Rictrudis in Woesten (M) (1447): beschermd monument met orgel en kerkhof

De 3 kerken zijn eigendom van de gemeente Vleteren. Er is ook nog één pastoriewoning (Oostvleteren) eigendom van de gemeente, op heden nog bewoond (verhuurd) door priester op rust. Sinds 2015 wel geen actieve priesters meer op Vleteren.

In de gemeente Vleteren zijn de parochies georganiseerd per deelgemeente.

De parochies Sint-Amatus (Oostvleteren), Sint-Martinus (Westvleteren) en Sint-Rictrudis (Woesten) werden in 2013 samengebracht in de parochiale eenheid Vleteren. Sinds 2015, maken de drie parochies van Vleteren deel uit van de Pastorale eenheid / Federatie Sint-Bertinus Poperinge-Vleteren, die onderdeel is van het dekenaat Poperinge en ressorteert onder het bisdom Brugge.

Het voorliggend kerkenbeleidsplan is een actualisatie en uitbreiding van de initiële toekomstvisie van het parochiekerkenplan van eind 2013.

Aanzet van het kerkenbeleidsplan door de gemeente, met tussentijdse terugkoppeling naar de drie kerkbesturen. Met ook nazicht en advies door de erfgoedconsulent van de Onroerend Erfgoeddienst CO7. Bespreking en overleg met het college en het centraal kerkbestuur van Vleteren op 06-02/2018. Na bijstellingen en aanvullingen werd definitieve versie dan overgemaakt aan en goedgekeurd door:

- de bisschop van Burge op datum;
- de gemeenteraad van de gemeente Vleteren op 19-02/2018.

Verdere terugkoppeling naar de drie afzonderlijke kerkbesturen die onder het centraal kerkbestuur ressorteren op hun eerstvolgende bijeenkomst.

Na de algemene ruimtelijke structurering van de kerkgebouwen, volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1. Sint-Amatuskerk in Oosvleteren

2.1.1. Identificatie

Naam:	Parochiekerk Sint-Amatus (Sint-Amatuskerk)
Ligging:	Oostvleterendorp z.n., 8640 Vleteren (West-Vlaanderen) – deelgemeente Oostvleteren
Eigenaar:	Gemeente Vleteren
Bescherming(en):	Beschermd als monument bij KB van 20-02/1939 met orgel en lindenrij kerkhof Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 05-10/2009

2.1.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

- Stijl: Gotiek
- Kerktype: hallenkerk met transept
- Torentype: kruisingtoren
- Profiel: Parochiekerk uit de 15de eeuw met romaanse restanten. Ze werd in 1914-1918 zwaar beschadigd en in 1925 hersteld. De kerk brandde volledig uit in 1977 en werd heropgebouwd.

Laat-gotische hallekerk (15de eeuw) met kruisingstoren, teruggaand op een romaans bedehuis zie hergebruikte ijzerzandsteen. Zuidelijke sacristie gedateerd 1906, zie gevelsteen met opschrift: "Ann Dni 1906 Pastore R.D.H. Demaerel". Tijdens de Eerste Wereldoorlog ernstig beschadigd en hersteld. In december 1977 werd de kerk volledig verwoest door brand, maar ze werd heropgebouwd met als resultaat een bijzonder geslaagd en origineel samengaan tussen oud en nieuw (ontwerp van architecten P.A. Pauwels, Kortrijk en B. Heyndrickx, De Panne).

Gele baksteenbouw. Hergebruikte ijzerzandsteen voor de sokkel van west-, noord- en zuidgevels. Afdekking door middel van leien zadeldaken.

Drie westelijke puntgevels gestut door middel van steunberen met versnijdingen afgewerkt met hoekpinakels. Spitsboogvensters in een bakstenen geprofileerde omlijsting op afzaat, centraal venster onder driuplijst; drielichten en één vierlicht te midden met laat-gotisch bakstenen traceerwerk onder meer visblaasmotief. Getoogd toegangspoortje verdiept en korfboogomlijsting; gebruik van kleine zwarte baksteentjes voor het boogveld. Grafstenen in traveeën links en rechts. Noord-, zuid- en oostgevels gemarkeerd door middel van steunberen met versnijdingen; geajoureed door middel van spitsboogvensters in een geprofileerde omlijsting met bakstenen maaswerk onder meer drielichten in hoofdkoor in noord en zuidbeuk, en tweelichten in noordelijk en zuidelijk zijkoor en zijbeuken. Korfboogpoort verdiept in rondboogomlijsting onder driuplijstje ter hoogte van de eerste travee in de noordelijke gevel. Vermoedelijk recentere aanbouwsels onder lessenaarsdak, met oculus in de top ter hoogte van de noordelijke pseudo-transeptarm. Tudorboogpoortje onder soortgelijk driuplijstje ter hoogte van de, voorst blinde, eerste travee van de zuidelijke zijgevel. Grafstenen in de koorpartij.

Vierzijdige kruisingstoren van twee geledingen onder bakstenen spits afgezet met hogels. Aan de vier zijden geajoureed door middel van twee gekoppelde rondbogige galmgaten, licht verdiept in soortgelijke nis. Borstwering verlevendigd door middel van spitsboogcasement en bekroond door hoektorentjes onder bakstenen spitsjes afgezet met hogels. Zuidelijke sacristie in aansluitende bouwtrant. Bepleisterde hallekerk geritmeerd spitsboogvormige scheibogen op bakstenen zuilen met achtzijdige sokkel en kapiteel. Overdekking door middel van spitsbogige houten tongewelven voorzien van gordelbogen. Bakstenen kruisribgewelf boven de kruising.

Bij de brand in 1977 werd **het mobilaar** volledig verwoest. Geen enkele van de geredde voorwerpen valt onder de benaming "erfgoed".

Nieuw orgel door Loncke Orgelbouw bvba (Zarren) uit 1989. Het oud orgel, waarvan minstens het 17de-eeuws meubel van onschatbare historische waarde was, ging totaal verloren in de brand van 22/23 december 1977.

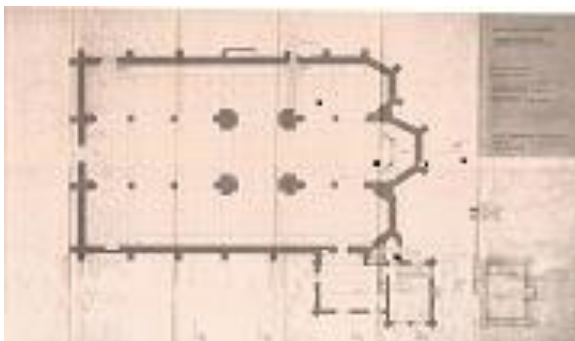

Devotie Sint-Antonius: De verering van Sint-Antonius-Abt is nog aanwezig in de vorm van de noveen in januari. Het volksfeest rond Sint-Antonius is weggefallen. Ook de processies gaan niet meer uit.

Verskillende grafstenen dateren uit de 18de eeuw. (Bron: Vandeputte, O., Devos, F. en de Meester, J., Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen, Tielt, Lannoo, 2007.)

Op het kerkhof bevinden zich verschillende privé-graven voor Belgische militairen die omkwamen tijdens de Eerste Wereldoorlog: hardstenen grafkruis voor de oorlogsvrijwilliger en hulponderluitenant Louis de Mahieu; eenvoudig houten grafkruis voor de soldaat Remi Billiaert; en hardstenen familiegraf voor de vier gebroeders Taeymans (Jean, Pierre, Paul en Charles) die dienst namen als oorlogsvrijwilliger en respectievelijk opklimmen tot adjudant, eerste wachtmeester, luitenant en onderluitenant. Paul overleefde de oorlog en werd later bijgezet.

b) Architecturale mogelijkheden

De plattegrond ontvouwt: een driebeukig schip van drie traveeën, een pseudotransept met armen van één travee, een vierkante kruisingstoren, een hoofd- en twee zijkoren van respectievelijk twee en één rechte traveeën en een driezijdige sluiting en een zuidelijke sacristie.

Uit het eigen beheersplan van de kerk:

(H) = hoofddoelstelling (N) = nevendoelelstelling

Optimalisatie van de valorisatie en nevenbestemmingen van het kerkgebouw

Verbeteren van de ontsluiting: fysiek en intellectueel (H)

Fysiek

- i. Analoge temperatuurregeling vervangen door een digitaal programmeerbaar systeem dat afhankelijk is van de buitentemperatuur. (N)
- ii. Mettertijd het huidig cascadesysteem op aardgas vervangen door een meer energiezuinig systeem. De drie ruimtes (kerkschip, sacristie en winterkapel) nog meer onafhankelijk van elkaar verwarmen. In de zijbeuken de verwarmingskanalen in de zijbeuken onafhankelijk laten werken. Reden: zie bij punt vii. (N)
- iii. Overgaan tot led-verlichting met schakelaars bij de hoofdingang. Uitbreiden van het aantal stopcontacten over de ganse omtrek van de kerk. Bekabelde internetverbinding plaatsen. Reden: zie ook punt iv intellectueel. (N)
- iv. Bij de hoofdingang een toilet dat toegankelijk is voor bezoekers en een afwaskeukentje installeren om recepties bij tentoonstellingen te vergemakkelijken (op de plaats van de niet-gebruikte biechtstoelen). (N)

- v. Toegankelijkheid van het koorgedeelte, sacristie en winterkapel voor andersvaliden verbeteren door het plaatsen van schuine hellingen. (N)
- vi. De winterkapel weer in gebruik stellen voor vieringen en vergaderingen met een klein aantal personen (tot 15 personen) om energie-efficiënt om te springen met de verwarming. (N)
- vii. De toegang tot de toren (klokken, wandeling) verbeteren om (groepen) onder begeleiding van een gids toe te laten op afspraak. Een extra bescherming tegen betreding van de loden goot (wandeling van de toren) is dan noodzakelijk. (N)
- viii. Verschuifbare gordijnen onder de bogen van de zijbeuken hangen zodat afgescheiden gedeelten ontstaan voor allerlei nevenbestemmingen van tijdelijke aard.

Intellectueel

- i. Infoborden plaatsen bij beelden. Info over de naam van de uitgebeelde heilige, volksdevotie, ontstaansgeschiedenis van de kerk, beelden, glasramen, ... (N)
- ii. Gids(en) opleiden om rondleidingen in de kerk en toren te gidsen op een verantwoorde manier. (N)
- iii. Archiefruimte inrichten in de winterkapel. Het kerkarchief inventariseren voor betere raadpleging. (N)
- iv. Bekabelde internetverbinding verhoogt de mogelijkheden tot tonen van beeld- en klankmateriaal bij vergaderingen, infoavonden voor een groot (groter) publiek. (N)

c) Bouwfysische toestand

In goede staat

Volledige heropbouw na brand in '70

2013-2014: restauratiedossier binnenschilderwerken en reiniging en herstel van glas-in-loodramen

De laatste inspectie van Monumentenwacht dateert van 30-05-2011 (zie bijlage). Een nieuwe inspectie is aangevraagd.

Beheersplan in opmaak, fase preadvies.

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De kerk is een herkenningspunt in het landschap. Ze steekt hoog boven de omliggende daken en bomen uit. Het kerkhof ligt nog zoals van oudsher rond de kerk. De kerk is beeldbepalend voor het driehoekig dorpsplein dat reeds van in de volle Middeleeuwen deze vorm had.

Gelegen ten oosten van Oostvleterendorp en ten westen van de Martin Vandewynckelstraat, middenin een omringend kerkhof met militaire begraafplaats, deels afgezet met beukenhaag, deels door middel van gietijzeren trek tussen ronde, bakstenen pilasters met bolvormig topstuk.

Bij de ingang van het kerkhof van de parochiekerk Sint-Amatus in Oostvleterendorp staat een grillig gevormde treures. De boom werd aangeplant als vredesboom na de Eerste Wereldoorlog en staat vlakbij de gedenkzuil voor oorlogsslachtoffers.

Vlak bij de ingang van de kerk is er een marktplein (Oostvleterendorp) met 30 parkeerplaatsen.

Rond het marktplein is een bakker, een paar horecazaken en een b&b.

Dicht in de buurt ook een privé-zaaltje dat kan gehuurd worden.

Van aan de achterzijde van de kerk is er – via de Martin Vandewynckelstraat en de Kasteelweg – een rechtstreekse toegang (voor voetgangers en lijkwagen) tot de nieuwe centrale begraafplaats.

Binnen wandelafstand is er ook nog een pastoriewoning, eigendom van de gemeente, wordt op heden gehuurd door de priester op rust. De pastoriewoning doet geen dienst meer als vergader- en archiefruimte voor de parochiewerking.

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De parochiekerk is nog in gebruik voor de rooms-katholieke eredienst.

Er is een tweewekelijkse zondagviering om 10u.

Sacristie en winterkapel die apart verwarmd kunnen worden, met ook aparte toegang. Op heden geen toegang voor andersvaliden, maar kan eenvoudig opgelost worden met hellend vlak. De winterkapel wordt momenteel enkel als archief- en bergkamer gebruikt. Bruikbaar tot een 15-tal personen.

De toiletten zijn verbonden aan de sacristie en niet openbaar.

De kerk is elke dag open en vrij toegankelijk.

Occasioneel gebruik voor niet-liturgische activiteiten concert van Davidsfonds, Erfgoeddag of Open Monumentendag georganiseerd door gemeentelijke cultuurdienst
Voor concerten enz. wordt een aangepaste geluidsinstallatie ingehuurd.

2.2. Sint-Martinuskerk in Westvleteren

2.2.1. Identificatie

Naam:	Parochiekerk Sint-Martinus (Sint-Martinuskerk / Sint-Maartenkerk)
Ligging:	Westvleterendorp z.n., 8640 Vleteren (West-Vlaanderen) – deelgemeente Westvleteren
Eigenaar:	Gemeente Vleteren
Bescherming(en):	Beschermd als monument bij KB van 20-02/1939 met orgel Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 05-10/2009

2.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

- Stijl: Gotiek
Oorspronkelijk romaanse kruiskerk uit 1183 met vierzijdige kruisingstoren.
- Kerktype: hallenkerk met transept
- Torentype: kruisingstoren
- Profiel: Parochiekerk uit 1750 met restanten van de romaanse kruiskerk uit 1183 met vierzijdige kruisingstoren. Verschillende verbouwingen in de 19de eeuw.

Oorspronkelijk is de kerk een romaanse kruiskerk van voor 1183. Ze werd meerdere malen gerestaureerd, afgebrand en herbouwd.

Laat-gotische, driebeukige hallekerk, in oorsprong een romaanse eenbeukige kruiskerk met vierzijdige kruisingstoren. De kerk werd gedeeltelijk herbouwd en gerestaureerd in XVIII A.

Aan het interieur werden wijzigingen aangebracht in 1847, 1853 en 1854. Restauratie en aanbouw van Z.-sacristie in 1897 n.o.v. architect J. Carette (Kortrijk). In 1971-1973 werd de kerk voor het laatst gerestaureerd.

Gebouw van gele baksteen met ijzerzandstenen partijen (Limonietzandsteen uit Zuid-Vlaanderen) als overblijfselen van de romaanse constructie: centrale W.-gevel, onderste gedeelte van de omlopende sokkel, de vier binnenwanden van de kruisingstoren tot omtrent op de hoogte van de nok van de huidige daken. Gebruik van rode baksteen opgenomen in het metselverband voor het metselaarsteken (twee Andrieskruisen) in de Z.-transeptgevel. Drie W.-puntgevels gestut d.m.v. steunberen met versnijdingen afgewerkt met hoekpinakels. Spitsboogvensters in een geprofileerde omlijsting op afzaat onder druiplijstje o.m. een centraal drielicht en twee vierlichten resp. natuur- en bakstenen maaswerk. Centrale, verdiepte rondboogdeur met geprofileerd beloop, onder druiplijstje met gestrekte uiteinden. N.-, Z.- en O.-gevels gemarkeerd d.m.v. steunberen met versnijdingen. Geajoureed d.m.v. spitsboogvensters op afzaat onder druiplijstje; bakstenen maaswerk. O.m. vierlichten (met visblaasmotief) in N.- en Z.-transept, drielichten in N.- en Z.-zijbeuk en in het hoofdkoor, tweelichten in het N.- en Z.-zijkoor. Gedicht boogvormig deurtje in de Z.-zijgevel ter hoogte van de eerste trav. Transeptgevels afgewerkt met hoekpinakels. Zeshoekig traptorentje afgelijnd met muizetandfries onder tentdakje. Muizetandfries ter aflijning van de hoofdkoorsluiting, o.m. dubbel en overhoeks, ter hoogte van de zijgevels van de zijkoren. Z.-zijkoorsluiting versierd met overkragend spitsboogfries, waarboven gedicht spitsboogvenster. Gedicht drielicht in N.-koorsluiting.

Vierzijdige kruisingstoren (binnenwerk 5,10 m X 4,90 m) van twee geledingen gestut d.m.v. op elkaar gestelde hoeksteunberen met versnijdingen. Aan de vier zijden geajoureed d.m.v. spitsbogige galmgaten waartussen lichtgleuven. Aflijnend rondboogfries. Spitse achtzijdige bekroning.

Z.-sacristie in aansluitende bouwtrant. Hallekerk geritmeerd door spitsboogvormige scheibogen op bakstenen zuilen met achtzijdige sokkel en "kapiteel". Aanzetten van de gordelbogen in de middenbeuk in de vorm van houten maskers. Bakstenen kruisingpijlers met halfzuilen. O.- en W.-kruisingsmuur zijn geajoureed d.m.v. tweelichten. L.g. eveneens voorzien van een groot spitsbogig casement, waarin doorgang gevat, met halfverheven beeldhouwwerk in het boogveld. Overdekking d.m.v. spitsbogige houten tongewelven; vlak overzolderde kruising.

Mobilair. In het N.-transept: "Jezus ontmoet Veronica" (paneel), uit XVI d-XVII a. In de Z.-zijbeuk: "Bisschopswijding van de H. Martinus van Tours", oorspronkelijk middenpaneel van drieluik (?), afkomstig van een vroeger altaar, uit XVII B. Kruiswegstaties, uit XVII.

Tegen Z.W.-kruisingpijler: "H. Rochus van Montpellier" (albast) op sokkel onder baldakijn (witte steen), uit XVIIb-c. Tegen de N.-wand van het N.-koor: "De opvoeding van Maria: Anna verklaart Maria de H. Schrift" (gepolychromeerd hout), uit XIX B. In N.-transeptarm: portiekaltaar (gemarmerd hout) toegewijd aan de H. Barbara, uit XVI d. In N.-zijkoor: portiekaltaar (marmer) toegewijd aan de H. Familie (albasten beelden), gedateerd 1634.

Biechtstoelen (eiken) uit XVIII B, in N.- en Z.-transept. Communiebank met tweeëntwintig gesculpteerde panelen, deels uit XVIII a, deels uit XVIII b-c. In de middenbeuk, preekstoel

(eik) uit XVIII A: kuip gedragen door de Boom van de kennis van goed en kwaad in de tuin van het Aards Paradijs, op de panelen van de kuip, in medaillon, de vier Westerse kerkvaders. Neogotisch hoofdaltaar en doksaal (eik), van ca. 1880. In het Z.-koor, grafmonument van Jan de Baenst (+ 1632) en Cornelia De Wilde, uit 1652. Altaartafel met H. Graf en wapenschilden van de families de Baenst en De Wilde, uit XIXB. In Z.-transeptarm, grafmonument van Jan De Leghere en Janneken Clerks uit 1636, hersteld in 1850 (marmer en witte steen, beeld in albast). Marmeren grafplaten verspreid over de kerk.

Het kunstvol interieur bevat o.a. een laat-renaissancistisch altaar gewijd aan de H. Barbara, een barokke biechtstoel uit 1693 en een 18e-eeuwse preekstoel in bijzonder fraai houtsnijwerk. Verder vind je een calvarie en enkele 17e- en 18e-eeuwse grafstenen met Oud-Vlaamse teksten terug.

Orgel door Frederik Ureel (Poperinge), uit 1871-1873.
Licht gewijzigd door Frans Vos (Zichem) in 1928.
In 2009 werd een restauratie aangevat; deze werken werden voltooid in januari 2011.

GEEN bijzonder devotie (immaterieel erfgoed)

b) Architecturale mogelijkheden

De plattegrond ontvouwt: een driebeukig schip van vier trav.; een kruisingtoren; een transept met uitstekende armen van één trav. + een kortere trav., voorzien van een vlakke sluiting; een zeszijdig traptorentje in de oksel van het N.-transept met N.koor; een hoofdkoor en N.-zijtkoor van één trav. + een smallere trav. resp. een driezijdige en een vlakke sluiting; een Z.-koor met verhoogde begane grond, waaronder, volgens oudere teksten, crypte, thans opgevuld, van één trav. en twee kortere trav. o.m. de meest O. tevens smaller, met vlakke sluiting; een Z.-sacristie.

Het afsplitsen van bepaalde ruimtes kan, maar zal zeker belangrijke meerkosten meebrengen (vb De verwarming werkt met een centraal blaassysteem, elektrische aanpassingen enz)

De kerk is gemakkelijk toegankelijk voor andersvaliden. Toegang toilet is moeilijker door aanwezigheid van trappen.

c) Bouwfysische toestand

Kerk in redelijke staat

Uitgevoerde werken:

- Aan het interieur werden wijzigingen aangebracht in 1847, 1853 en 1854.
- Restauratie en aanbouw van Z.-sacristie in 1897 n.o.v. architect J. Carette (Kortrijk).
- In 1971-1973 werd de kerk voor het laatst gerestaureerd.
- 2003-2004: klokkentoren, glasramen en middenkoor
- 2009-2011: restauratiedossier orgel
- 2012-2014: restauratiedossier daken en goten
- 2016: dak
- recent onderhoudswerken (sacristie werd hersteld en problemen met binnen regenen)

De laatste inspectie van Monumentenwacht dateert van 04-04/2012 (zie bijlage).

Heel recent een goedgekeurd beheersplan (december 2017). Toekenning van erfgoedpremie voor cultuurgoederen.

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Gelegen in de bocht van het Westvleterdorp. Omringend kerkhof afgezet d.m.v. een bakstenen muurtje met pilasters onder ezelrug.

Achter de kerk is er een plein met 40 parkeerplaatsen op domein van de gemeente, via een paadje langs het kerkhof kom je zo in het dorpscentrum met links de kerk en rechts het dorpshuis van Westvleteren.

Ook aan de overkant van de kerk zijn er nog parkeerplaatsen, vlakbij de horecazaak en b&b binnen wandelafstand.

Lijnhalte vlakbij de kerk.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De parochiekerk is nog in gebruik voor de rooms-katholieke eredienst. Tweewekelijkse zondagviering om 10u. Ook de enige week waar er tijdens de week nog een eucharistieviering is, elke donderdag om 9u.

De kerk is afgesloten tijdens de dag.

De toiletten zijn verbonden aan de sacristie en niet openbaar.

In het kerkgebouw is er ruimte voorzien voor de parochiewerking: een vergaderruimte voor de kerkfabriek, archiefruimte voor kerkfabriek en parochie en opslagplaats voor materiaal van de kerk.

De sacristie kan apart verwarmd worden, maar heeft geen aparte toegang.

2 à 6 x / jaar gebruikt voor niet-liturgische activiteiten: concerten (hele goeie akoestiek), koorrepetities, tentoonstellingen, Erfgoeddag en Open Monumentendag georganiseerd door gemeentelijke cultuurdienst.

2.3. Sint-Rictrudiskerk in Woesten

2.3.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Rictrudis (Sint-Rectrudis)
Ligging: Woestendorp z.n., 8640 Vleteren (West-Vlaanderen) – deelgemeente Woesten
Eigenaar: Gemeente Vleteren
Bescherming(en): Beschermd als monument bij MB van 14-12/2011, met orgel en kerkhof
Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 05-10/2009

2.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

- Stijl: Gotiek
- Kerktype: hallenkerk
- Torentype: Gotische toren – vier hoektorentjes
- Profiel:

De gotische kerk met gotische W.toren van 1447 werd tijdens W.O. I verwoest met uitzondering van de W.-toren. In 1921-23 werd de hallenkerk weer opgebouwd naar de oorspronkelijke plannen, n.o.v. architecten J. en W. Vercoutere (Izegem), ditmaal echter zonder de stompe toren – enkel de vier hoektorentjes werden behouden.

Stoere vierkante W.-toren van drie geledingen -gemarkeerd d.m.v. doorlopende lekdrempels-, gestut door op elkaar gestelde hoeksteunberen met vier versnijdingen. Z.O.-aanleunend polyonaal traptorentje, onder stenen naald met hogels en kruisbloem. Typische vertegenwoordiger van regionale baksteengotiek, cf. architectonische versieringen. Steunberen voorzien van spits- en tudorbogige casementen met traceerwerk; i.g. in rode baksteen ter hoogte van de eerste geleding. Ruit-, kruis- en stervormige metselaarstekens van rode baksteen, opgenomen in het metselverband in N.-, W.-, en Z.-gevel van de eerste geleding. Geprofileerd korfboogportaal (W.) onder spitsbogig drielicht op afzaat met doorgetrokken lekdrempel; strek van afwisselend rode en gele baksteen.

Gekoppelde spitsbogige galmgaten (één in Z.-gevel) met traceerwerk, op afzaat. Gesloten borstwering met driepasbogenfries tussen polygonale hoektorentjes onder stenen naald met hogels en kruisbloem (wederopbouw?). Spuwers op de hoeken.

Flankerende W.-puntgevels met aandak en kruisbloem; overhoekse steunbeer met versnijding, uitlopend op pinakel met hogels en kruisbloem. Spitsbogig drielicht op afzaat.

Schip en hoofdkoor gemarkeerd d.m.v. steunberen met drie versnijdingen en spitsbogige drielichten op doorgetrokken afzaat; aflijnende tandlijst. O.-puntgevels, cf. W.-gevels, doch met blinde spitsboognis.

N.O.- en Z.O.-sacristie van twee trav. Onder afgewolfd zadeldak (+ dakkapel), in aansluitende bouwtrant.

Tegen de eerste trav. van N.-beuk, doopkapel van één trav. onder zadeldak (n ⊥ kerk); N.-puntgeveltje in aansluitende bouwtrant.

Driebeukige hallekerk. Spitsbogige scheibogen op natuurstenen zuilen met achzijdige sokkel en knoppenkapiteel. Houten tongewelven.

Mobilair. Tegen O.-gevel van Z.-beuk: "H. Rectrudis" (doek), begin XVIII (?). Op N.altaar: "O.-L.-Vrouw van Smarten doorboord door één zwaard" (gepolychromeerd hout), uit XVIII. In N.-beuk: Calvarie (gepolychromeerd hout), uit XVIII. Hoofdaltaar (eik), van 1700; altaartafel: medaillon met buste van Liefde. N.-zijaltaar (eik), van 1700; altaartafel: medaillon met buste van O.-L.-Vrouw met kruis. Preekstoel (eik) uit XVIII. Doksaal (eik), gedateerd 1784, afkomstig uit het Sint-Sixtus klooster (toen een Birgittijnenklooster); voorstelling van trofeeën van muziekinstrumenten. In doopkapel: doopvont (arduin, mariner, koper) uit XVIII (?).

Het oorspronkelijk orgel werd gemaakt voor de abdij Sint-Sixtus (destijds nog paters Birgittijnen) in Westvleteren. Toen deze abdij opgeheven werd door het edict van Jozef II, werden o.m. het recente doksaal en orgel aangekocht door de parochie Woesten. In 1784 werd het orgel overgeplaatst naar Woesten door J.J. vander Haeghen (Rijssel): dit wijst er op dat hij wellicht de

bouwer van het orgel was. Tijdens WO I werd het orgel zwaar beschadigd (cf. foto van de Mission Dhuicque). Na de oorlog werden enkel doksaal en orgel teruggeplaatst. In 1927 bouwden Jos. en Pieter Loncke (Esen) een nieuw instrument in de herstelde orgelkast.

Omstreeks 1447 startte de bouw van een gotische kerk. In 1636 kwam er een einde aan de pest na de verering van het Mariabeeld.

Devotie: Mariculeuze beeld van Onze-Lieve-Vrouw ter Woesten. In 1566, tijdens de beeldenstorm, heeft het Mariabeeldje gesproken en werd het zo gespaard. Jaarlijkse dankprocessie voor het plotseling ophouden van de pestepidemie in 1636 (vroeger, gaat nu niet meer door).

b) Architecturale mogelijkheden

De plattegrond ontvouwt een voorgeplaatste W.-toren, drie beuken van acht trav.met rechte sluiting bij N.- en Z.-beuk, een hoofdkoor van een rechte trav. met driezijdige sluiting, een N. O.en Z.O.-sacristie en een N.-doopkapel. Verankerde gele baksteenbouw met aanzienlijke partijen ijzerzandsteen - hergebruikt materiaal van voormalige romaanse constructie- in de torenvoet en in de onderbouw van schip en koor; l.g. op arduinen sokkel. Leien zadeldaken.

De kerk is gemakkelijk toegankelijk voor een rolstoel, voor het bijwonen van de erediensten. Het koor (altaar, sacristie, toilet) is niet toegankelijk door trappen.

c) Bouwfysische toestand

Kerk in minder goede staat

- 1864: herstellingen sacristie
- 1891: herstelling klokkenstoelen
- 1922-23: heropbouw
- 1993: herstellingen afwatering en toren

Volledig beheersplan opgemaakt voor kerk en kerkhof (architect Dries Vanhove, 2017), goedgekeurd.

Volgende concrete werken:

- Dringende onderhouds- en schilderwerken
- Restauratie vensters en glas in lood
- Restauratie daken

De laatste inspectie van Monumentenwacht dateert van 24-08-2017 (zie bijlage) .

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligt langs de verbindingsweg Ieper-Veurne. Dé dorpsstraat van Woesten met bochtig tracé. Typerende lintbebouwing: vnl. twee bouwl. tellende breedhuizen onder pannen zadeldak, uit het begin van de jaren 1920; " Meerdere vernieuwde gevelparementen. In de buurt van het dorpsplein, verschillende huizen met neogotische inslag.

Open aan Oostelijke zijde: de kerk met omringend kerkhof en voorliggend plein in betonklinkers (50 parkeerplaatsen) met oorlogsmonument in de vorm van witstenen soldaat met vaandel en lauwer op de begroeide pseudo-rots met tudorboogpoortje, opgericht door het A.C.V. Woesten op 30 mei 1954, ter herdenking van de oorlogsslachtoffers van 1914-1918.

Binnen wandelaafstand, richting Veurne, bevindt zich het OCMW en iets verderop het dorpshuis van Woesten. Richting Ieper is er de vrije basisschool Onze Ark. Diverse handels- en horekazaken dicht in de buurt.

Lijnhalte ter hoogte van het marktplein.

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Geen wekelijkse misviering meer

Ruimte voor parochiewerking in kerkgebouw, de sacristie: voor catechese, vergaderruimte voor parochiale organen. Sacristie is apart verwarmd en met aparte toegang, kan dus eigenlijk op aanvraag als vergaderruimte tot 20 personen gebruikt worden.

Ook het toilet is apart, van buiten de kerk, toegankelijk. Is op heden wel niet echt zichtbaar en ook werk aan. Mee te nemen in toekomstig restauratiedossier.

De kerk wordt dagelijks opengesteld voor bezoekers. Daarom zijn voor de beveiliging camerabewaking en alarmsystemen geplaatst.

2 à 6 x / jaar gebruikt voor niet-liturgische activiteiten: voordrachten, concerten, tentoonstellingen

Gebruik door Evangelische kerk (Wildeman), vier vieringen per jaar.

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Oostvleteren	Sint-Amatus	Valorisatie
Westvleteren	Sint-Martinus	Medegebruik
Woesten	Sint-Rictrudis	Multifunctioneel gebruik

Eind 2013 (GR 3030-12/2013) werd, met de opmaak van het initiële parochiekerkenplan, de visie als volgt geformuleerd:

Intenties mbt huidig en toekomstig multifunctioneel gebruik van kerken

- De gemeente stelt vast dat op vandaag reeds de meerderheid, maar niet alle kerkgebouwen, kunnen worden gebruikt voor (niet-liturgische) activiteiten. De gemeente wenst in overleg met het CKB en de kerkelijke overheid te evolueren naar de inzet van alle kerken op het grondgebied van de gemeente voor niet-liturgische nevenactiviteiten en wenst het aantal activiteiten in alle kerken in de toekomst uit te breiden.
- Reeds op vandaag – en straks in de toekomst misschien nog meer – worden kerkgebouwen gebruikt voor andere activiteiten, manifestaties en initiatieven. De consequenties hiervan mogen niet onderschat worden. Als zich in de toekomst hieromtrent vragen of zorgpunten zouden zijn dan wil de gemeente tijdig de nodige afspraken maken met de kerkfabrieken en het CKB rond alle verantwoordelijkheden die een ander gebruik van kerkgebouwen met zich meebrengen: juridisch, verzekering, positie van vrijwilligers, verantwoordelijkheid van gebruikers, veiligheid en beveiliging, poetsen en opruimen, verbruikskosten energie, ...
- Ook wil de gemeente indien hieromtrent vragen of suggesties zijn onderzoeken of technische ingrepen (opberging, voorzien van sanitair, mogelijkheden om af te wassen, voorzien van schraagtafels ...) kunnen gebeuren in kerken om vragen naar niet-liturgische nevenactiviteiten praktisch verder te ondersteunen en mogelijk te maken.

Intenties mbt her- of nevenbestemming

- De gemeente heeft op basis van het rapport de situatie van alle kerken onderzocht. De gemeente ziet momenteel geen directe aanleiding om prioriteiten te bepalen welk kerkgebouw in de toekomst eerst in aanmerking kan komen voor neven- of herbestemming.
 - Indien er zich tot in de komende jaren intenties tot gedeeltelijke of volledige herbestemming zouden aandienen hecht de gemeente een groot belang aan direct overleg met directe belanghebbenden zoals bisdom, erfgoed, CRKC, etc ... en participatie van belanghebbenden (bewoners, verenigingen, ...).
- De gemeenteraad besluit de vraag tot investeringen in het kerkelijk patrimonium in de toekomst blijvend te evalueren en toetsen aan opportuniteiten voor multifunctioneel gebruik, neven- of herbestemming.

De bisschop nam akte van de beslissing om momenteel de 3 parochiekerken te behouden voor de eredienst met occasioneel een multifunctioneel gebruik.

Nu, vier jaar later, geldt die visie nog steeds als basis / uitgangspunt. Actuele aftoetsen van de opties aan de noden en mogelijkheden betreffende het gebruik van kerkgebouwen:

Valorisatie – Aanpassing liturgische ruimte

Valorisatie heeft betrekking op initiatieven die, met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten). Dit kan bijvoorbeeld een occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen zijn.

De drie kerken komen hiervoor in aanmerking.

Medegebruik

Medegebruik is de terbeschikkingstelling van het kerkgebouw voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

De evangelische kerk maakt op heden al af en toe gebruik van de kerk van Woesten. In 2016 en 2017 waren er 4 vieringen door de evangelische kerk. Voor 2018 zijn er ook 4 vieringen gepland. De evangelische kerk heeft de intentie om dit ieder jaar te doen. Voor de voorwaarden en afspraken omtrent het gebruik, wordt hiervoor contract opgemaakt.

Nevenbestemming

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een multifunctioneel gebruik en een gedeeld gebruik.

Multifunctioneel gebruik

Multifunctioneel gebruik is een nevenbestemming in de tijd. Het kerkgebouw kan in dit geval occasioneel, buiten de uren van de religieuze activiteiten, voor andere doeleinden of door andere instanties gebruikt worden.

De drie kerken zijn geschikt om niet-liturgische activiteiten te laten plaats vinden.

De kerken zijn tot nu toe niet speciaal aangepast geweest aan hun inzet voor niet-liturgische activiteiten. Zo is er bijvoorbeeld nog nergens een internetaansluiting.

Alle kerken zijn onderverdeeld in beuken, in de kerk van Oostvleteren is er een winterkapel aanwezig, in de drie kerken een sacristie met aparte verwarming.

Er is slechts 1 verwarmingscircuit in elke kerk en in alle kerken is er een geluidsinstallatie.

In elke kerk ook een sanitair (in de sacristie), niet openbaar.

Er is momenteel geen specialisatie in het gebruik van kerken merkbaar, noch voor de gebruikelijke erediensten, noch voor de niet-liturgische activiteiten.

De Sint-Martinus kerk wordt voor niet-liturgische activiteiten meer gebruikt dan Sint-Rictrudis. De kerk van Westvleteren is praktisch het best geschikt voor concerten enz., de akoestiek is iets beter dan in Oostvleteren en Woesten.

De kerk van Oostvleteren wordt slechts sporadisch opengesteld, hoewel deze het modernst is gezien afgebrand en heropgebouwd in '70.

Hier nog een geen gebruiksovereenkomst voor. Is ad hoc. Aangewezen dat dit meer gestructureerd geregeld wordt voor de 3 kerken samen: Een globale / uniforme overeenkomst tussen de gemeente en het centraal kerkbestuur omtrent multifunctioneel gebruik voor activiteiten waarvoor de gemeente (mede-)organisator is.

Daarnaast specifieke overeenkomst met duidelijke afspraken voor activiteiten door externen: verenigingen, particulieren, ook van buiten de gemeente.

De gemeente zou hier – als eigenaar van de kerkgebouwen en vaak ook (mede)inrichter van niet-liturgische activiteiten – het laatste woord moeten in krijgen.

Gedeeld gebruik

Gedeeld gebruik is een nevenbestemming in de ruimte. Het kerkgebouw wordt architecturaal zodanig heringericht dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming kunnen krijgen. Een gedeeld gebruik veronderstelt dus dat de liturgische ruimte en de andere ruimten bouwkundig volledig van elkaar gescheiden zijn, zodat een gedeeld gebruik mogelijk wordt, zonder dat de afzonderlijke activiteiten elkaar hinderen of doorkruisen. Het CRKC ontwikkelde hiervoor een model voor huurovereenkomst en bezettingsovereenkomst bij gedeeld gebruik.

Het zijn allen hallenkerken die bestaan uit meerdere beuken, waarbij de kerken Sint-Amatus en Sint-Martinus nog over een dwarsbeuk beschikken. Door de opbouw in meerdere beuken zijn deze kerken in principe gemakkelijker opdeelbaar dan zaalkerken die uit één ruimte bestaan, veel is echter afhankelijk van de mate waarin het interieur waardevol is (veel artefacten enz.). Bovendien gaat het hier om monumentale beschermde gebouwen (mét beschermd orgel) waardoor het aspect van erfgoed een zeer belangrijke rol gaat spelen.

Er is op heden geen nood aan bijkomende gemeentelijke accommodatie en / of ruimte voor socio-culturele activiteiten.

De voorbije 6 jaren werd heel wat gereorganiseerd en geïnvesteerd in het gemeentelijke patrimonium. De oudste gebouwen werden verkocht om ten volle te investeren in een 3-tal gemeentelijke accommodaties: De twee dorpshuizen van Westvleteren en Woesten zijn volledig gerenoveerd. Bij het dorpshuis van Westvleteren heeft de Chiro zijn lokalen en in Woesten de KSA, er is ook een ruimte voor de tekenacademie en een afzonderlijke uitleenpost voor de bibliotheek. Het ontmoetingscentrum De Sceure in Oostvleteren

onderging ook een grondige renovatie, dit doet dienst doen als dorpshuis voor Oostvleteren en tevens voor grote evenementen van de drie dorpskernen. Ook bib en archief, harmonie, KLJ en diverse verenigingen zijn gehuisvest in de Sceure. Bij OC De Sceure wordt dit jaar ook een nieuwe parking aangelegd en komt er een nieuw dak op de grote zaal. Er is een haalbaarheidsstudie bezig om na te gaan of het mogelijk is dat alle gemeentediensten (gemeente en OCMW, eventueel ook politie) ondergebracht worden in de Sceure, zodat het ook het administratief centrum van Vleteren wordt. Het gemeentehuis zou dan verkocht worden. In het OCMW in Woesten huurt B-Post een ruimte voor zijn loketfunctie en blijft er nog andere (kantoor)ruimte beschikbaar. De locaties voor buitenschoolse kinderopvang zijn ingericht op het domein van de scholen van Oostvleteren en Woesten.

Herbestemming

Wanneer een parochiekerk niet meer voor religieuze activiteiten in aanmerking komt, kan zij definitief aan de eredienst onttrokken worden en een nieuwe functie krijgen. Daarvoor moet de voorgeschreven kerkrechtelijke procedure gevolgd worden. Alleen de bisschop kan beslissen om een parochiekerk definitief aan de eredienst te onttrekken.

Op heden niet aan de orde.

De begraafplaatsen bij de drie kerken, rondom de kerk, zijn zo goed als volzet. Een nieuwe centrale begraafplaats in Oostvleteren werd in 2014 geopend.

3.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

In twee van de drie kerken gaan nog een wekelijkse misviering door, in de drie kerken ook specifieke erediensten: huwelijken, dopen, begrafenissen, zij het ook in afnemende mate. Het aantal kerkgangers is dalend en beperkt, ze hebben een hoge gemiddelde leeftijd, vernieuwing dient zich niet aan.

Anderzijds gaat het beschermde monumenten die uiteraard in ere moeten gehouden worden. Zowel wat het dagelijks onderhoud betreft: belang van verwarming voor behoud kunstwerken, orgel en ook aantal bepalingen / voorwaarden opgelegd door Monumentzorg. Alsook inzake grote restauratiewerken.

De gemeente – als eigenaar – en de kerkbesturen – als beheerder – dragen een gezamenlijke verantwoordelijkheid als goede huisvader omtrent het in ere houden van de kerken en het gebruik ervan.

Voor twee kerken is al een beheersplan gemaakt, dat voor kerk Oostvleteren is in opmaak. Die beheersplannen zijn de lange-termijn-visie voor aanpak van kleine en grote werken aan de kerken volgens noodzaak en (financiële) haalbaarheid. Die moeten dan ingecalculeerd worden in de meerjarenplannen van de kerkbesturen en de gemeente.

Bijkomend zal Monumentenwacht 3-jaarlijks om een inspectie van de kerken verzocht worden, om zo de noden inzake onderhoud en herstellingen gericht in te plannen en aan te pakken.

De kerkgebouwen zouden meer gebruikt moeten worden om de gewone onderhouds- en verbruikskosten en de grote investeringen te verantwoorden. Een breder gebruik verantwoordt meer het gemeenschapsgeld, een visie die zowel door gemeente als de kerkbesturen gedeeld wordt.

Er zijn zeker nog mogelijkheden om het nevengebruik te verruimen. Ook nadenken over verschillen en mogelijkheden tot specialisatie, rekening houdend met akoestiek, omvang, inrichting, ligging,...

Uiteraard hierbij steeds met de nodige eerbied voor de aard van de gebouwen bij het al dan niet toelaten van een bepaalde activiteit.

Er is op heden nog geen sprake van nevenfuncties (nevenbestemming in de ruimte) of herbestemming. Alle betrokken partijen staan wel in een open communicatie met elkaar omtrent mogelijke wijzigingen / opportuniteiten.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om, naar aanleiding van het halfjaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente, waar het kerkenbeleidsplan een vast agendapunt is, na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn.

Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van Brugge en door de gemeenteraad.

BRONNEN

Het parochiekerkenplan uit 2013 (proefproject WVI)

<http://crkc.be/>

De bevraging van het CRKC aan alle kerkbesturen uit 2012-2013.

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://beschermingen.onroenderfgoed.be>

<https://www.google.be/maps>

<http://www.geopunt.be>

BIJLAGEN

Inspectierapporten Monumentenwacht